

چیدمان نام مؤلفان در مقالات پژوهشی*

فاطمه طباطبایی
پژوهشکده نجوم

با توجه به اینکه قانون یکنواختی درباره ترتیب نام نویسندها وجود ندارد، ممکن است ارزیابی سهم نویسندها در یک پژوهش تحقیقاتی برای خوانندگان مقاله دشوار باشد. به این دلیل، برخی از مجلات، همچون مجلات پژوهشی و نیز مجله نیچر در علوم تجربی بر مشخص کردن میزان مشارکت و سهم هر نویسنده در انجام پژوهش و نوشتن مقاله اصرار دارند.

روش‌های متداول در فهرست کردن نام نویسندها

در زیر برخی از روش‌های معمول برای ایجاد فهرست نویسندها ذکر شده است:

مشارکت نسبی. همان‌طور که در بالا ذکر شد، متداول‌ترین روش مبتنی بر سهم نسبی است. نویسندهای که بیشترین کار را در تحقیقات اساسی و پیش‌نویس مقاله انجام داده است، نویسنده اول می‌شود. بقیه به ترتیب نزولی سهم در نظر گرفته می‌شوند. با این حال، در بسیاری از رشته‌ها، مانند علوم زیستی، آخرین نویسنده محقق اصلی است — شخصی که بر کار نظارت می‌کند.

در بعضی از دانشگاه‌های ایران، در مقاله‌های مربوط به رساله دانشجو، نخست نام استاد و سپس نام دانشجو می‌آید، که البته این روش مطابق با استانداردهای بین‌المللی نیست.

فهرست الفبایی. در بعضی از رشته‌ها مانند ریاضیات معمولاً اسامی نویسندها را به ترتیب الفبایی می‌آورند. در رشته‌های دیگری

با افزایش روزافرونهای همکاری‌ها در پژوهش‌های علمی بزرگ بین‌المللی به ندرت اتفاق می‌افتد که مقاله‌ای فقط توسط یک یا دو نفر تألیف شود. امروزه مقاله پژوهشی، به طور متوسط، ۵ نویسنده دارد. تعداد روبه‌رشد پژوهش‌های تحقیقاتی مشترک، سوالات مهمی را درباره ترتیب نام نویسندها و درک معنای آن برای خوانندگان پیش آورده است.

گرچه قراردادهایی درباره تألیف علمی و در برخی مواقع نیز رهنمودهای خاصی برای ارسال مقاله به مجله وجود دارد، اما هیچ پروتکل جهانی مشخصی برای ترتیب نام نویسندها وجود ندارد. برخی از مجلات نویسندها را به ترتیب حروف الفبا فهرست می‌کنند، اما به طور معمول یک سیستم رتبه‌بندی در ترتیب نویسندها وجود دارد که براساس میزان کار هر نویسنده تنظیم می‌شود.

«نویسنده اول» بودن در فهرست، اهمیت ویژه‌ای در نزد نویسندها دارد زیرا نام این نویسنده اولین نامی است که خوانندگان می‌بینند، و به خاطر بعضی قواعد ارجاع‌دهی درون‌منتهی و کتاب‌شناختی ممکن است نام نویسندها دیگر نیاید و در et al (و دیگران) خلاصه شود و خوانندگان، به غلط، نویسنده اول را مهمنتر از بقیه بینندارند.

جایگاه «نویسنده آخر» در بعضی فهرست‌ها به ناظر یا محقق ارشد پژوهه اختصاص می‌یابد. صاحب چنین جایگاهی بیشترین امتیاز را می‌گیرد اگر تحقیق به خوبی انجام شده باشد و مورد انتقاد قرار می‌گیرد اگر تحقیق به درستی انجام نشده باشد. همچنین ممکن است نام نویسنده‌ای که مسئولیت اصلی را در ارتباط با ویراستاران مجله دارد (corresponding author) در این جایگاه قرار گیرد.

میانی وجود ندارد. این فهرست معمولاً با مذاکره بین نویسندهان مرتب می‌شود.

ترتیب نام نویسندهان در پژوهش نجوم و اختفیزیک

در این رشته، نویسندهان معمولاً براساس مشارکت نسبی آنها تنظیم می‌شود. اما در مشارکت‌های بزرگ این رشته، از تلفیقی از دو روش نسبی و روش الفبایی استفاده می‌شود بدین معنی که اگر چند نویسنده میانی برای بخشی از کار به طور مساوی نقش ایفا کرده باشند، با ترتیب الفبایی مشخص می‌شوند.

• منبع اصلی:

<https://wordvice.com> ■

هم در مورد پروژه‌های گروههای بزرگ، مثلًاً تیم‌های فیزیک ذرات انرژی بالا، نویسندهان را به ترتیب حروف الفبا فهرست می‌کنند.

چند نویسنده «اول». نویسندهان اضافی «اول» را می‌توان با ستاره یا نماد دیگر همراه با یک یادداشت توضیحی ذکر کرد. این رویه در مطالعات میان‌رشته‌ای معمول است.

چند نویسنده «آخر». چند نویسنده آخر را می‌توان از طریق نمادهای تابیه و پاورقی‌ها شناخت. این رویه وقتی به وجود آمد که برخی از مجلات از اعضای ارشد آزمایشگاه خواستند تا در راستای افزایش مسئولیت‌شان تمام داده‌ها و تفسیرهای تولیدشده در آزمایشگاه‌های خود را بررسی کنند.

ترتیب مذاکره‌ای. گرچه روش‌های نسبتاً واضحی برای تعیین اولین و آخرین نویسنده وجود دارد، اما هیچ توافق اساسی برای نویسندهان

* * * * *

نمونه‌ای از ترتیب الفبایی مرکب آزمایش CMS در مرکز تحقیقات هسته‌ای اروپا (CERN) یکی از دو آزمایشی بود که به کشف ذره هیگر انجامید. در این آزمایش ۲۹۰۰ پژوهشگر (از جمله، عده‌ای از پژوهشگران ایرانی) مشارکت داشتند. در مقاله حاصل از این آزمایش که در

Phys.Lett.B 716(2012) 30-61

به چاپ رسید، نام این پژوهشگران (نویسندهان مقاله) به ترتیب الفبایی مرکب آمده است به این صورت که نخست نام کشورهای سهیم در این برنامه به ترتیب الفبایی در نظر گرفته شده، سپس نام دانشگاه‌ای در هر کشور که در آزمایش همکاری داشته‌اند به ترتیب الفبایی موردنظر قرار گرفته، و آنگاه نام پژوهشگران همکار آزمایش در هر پژوهشگاه یا دانشگاه به ترتیب الفبایی آمده است.

Farhad Ardalan (IPM, Tehran), Hessamaddin Arfaei (Sharif U. of Tech. and IPM, Tehran), Hamed Bakhshiansohi (IPM, Tehran), Seyed Mohsen Etesami (Isfahan Tech. U. and IPM, Tehran), Ali Fahim (Sharif U. of Tech. and IPM, Tehran), Majid Hashemi (IPM, Tehran), Abideh Jafari (IPM, Tehran), Mohsen Khakzad (IPM, Tehran), Mojtaba Mohammad Najafabadi (IPM, Tehran), Saeid Pakhtinat Mehdiabadi (IPM, Tehran), Batool Safarzadeh (Islamic Azad U., Sci. Res. Branch, Tehran and IPM, Tehran), Maryam Zeinali (IPM, Tehran)

Farhad Ardalan (IPM, Tehran), Hessamaddin Arfaei (Sharif U. of Tech. and IPM, Tehran), Hamed Bakhshiansohi (IPM, Tehran), Seyed Mohsen Etesami (Isfahan Tech. U. and IPM, Tehran), Ali Fahim (Sharif U. of Tech. and IPM, Tehran), Majid Hashemi (IPM, Tehran), Abideh Jafari (IPM, Tehran), Mohsen Khakzad (IPM, Tehran), Mojtaba Mohammad Najafabadi (IPM, Tehran), Saeid Pakhtinat Mehdiabadi (IPM, Tehran), Batool Safarzadeh (Islamic Azad U., Sci. Res. Branch, Tehran and IPM, Tehran), Maryam Zeinali (IPM, Tehran)